

Fogalmak

interregnum
kiskirályok/
tartományurak/
oligarchák
urbura
aranyforint
bányaművelési m.
nemesfémforgalmi m.
kamara
tárnokmester
harmincadvám
huszadvám
kapuadó
kamara haszna
ősiség törvénye
kilenced törvénye
"Egy és ugyanazon
szabadság elve"

Földrajzi helyek

Rozgony
Posda
Argyasudvarhely
Havasalföld
Nápoly
Dalmácia
Zára
Torino
Vidin

Személyek

Premysl Vencel
Wittelsbach Ottó
Anjou Károly Róbert
III. (Velencei) András
Anjou Martell Károly
Csák Ugrin
Kán László
Csák Máté
Aba Amádé
Borsa Kopasz
Nagy Lajos
III. Kázmér
Mária, Hedvig
Johanna
András

Fontos évszámok
szürkével kiemelve**1. Előzmények**

- **1301**-ben III. András váratlanul meghalt, **kihalt az Árpád-ház**
- Többen bejelentették igényüket a magyar trónra:
1301–1308 → **interregnum Magyarországon** (egy uralkodó sem tudta mindenkiel huzamosabb ideig elismereteni hatalmát)
- **Přemysl Vencel (cseh)** megszerezte a **Szent Koronát és Székesfehérváron megkoronáztatta magát** (de nem az esztergomi érsekkel). Apja halála után, hogy cseh és német király lehessen, **lemondott a magyar trónról**
- **Wittelsbach Ottó (bajor)** Vencel hatalmát átadta Ottónak, akit a **Szent Koronával, Székesfehérváron megkoronáztak**, de nem az esztergomi érsek vezetésével (tehát a magyar szokásjog szerint **ez sem volt érvényes koronázás**). Az Erdélybe látogató Ottót a vajda, Kán László elfogta és elvette tőle a koronát
- **Anjou Károly Róbert (nápolyi)**
 - Anjou Martell Károly fia, a magyar Anjou-ház alapítója
 - **Támogatói:** Csák Ugrin, a pápa, köznemesek, polgárok (Budát kivéve), nápolyi bankárok és a Habsburg hercegek
 - **1301**-ben megkoronázták Esztergomban, de **nem a Szent Koronával**
 - **1307**-ben a **rákosi OGY királlyá válsztotta**, de **érvényes koronázására csak 1310**-ben került sör (amikor Kán László volt szíves visszaadni a koronát)

2. Károly Róbert uralkodása**Küzdelem az oligarchákkal**

- Bár a főurak nagy része Károly Róbert mellé állt, **a befolyásosabbak (a kiskirályok ~ oligarchák ~ tartományurak) ellenálltak, de őket leverte:**
 - ✓ Csák Máté behódolt
 - ✓ **Aba Amádét legyőzte**
 - ✓ Csák Máté szövetségesei Amádé fiaival → **1312 rozgonyi csata** Károly győzelmével zárult
 - ✓ **Borsa Kopasz és Kán László felett is győzelmet aratott**
- **Csák Mátétól sorra elvette birtokait, Visegrádot, Komáromot, ill. Csák halála után az egész birtoka a király kezébe került**
- **Temesvárról áthelyezte a királyi székhelyet Visegrádra**
- A lázadó főnemesség helyére **új, hozzá hű embereket tett meg főnemessé, köztük osztotta szét az elkobzott birtokokat (pl. Lackfiak, Garaiak, Szécsényiek)**
- Nagy földadományok helyett **jutalomként honor birtokot osztott: a honor birtokosai kezelhették a királyi tulajdonú földet, hasznot szedhettek róla, de nem örökíthették tovább és a király bármikor elvehette tőlük**

Gazdaságfejlesztés

- A regálék növelésére és az ország természeti adottságainak kihasználására épített
(1) **Eltörölte a bányaművelési monopóliumot**
 - ha valahol lelőhelyet találtak, nem lakoltatták ki az ott élőket

- átalakította a bányabér (urbura) rendszerét: a bányász 1/10 részt fizetett a királynak, és ennek az 1/3 (összességében 1/30) része a földesúrt illetve
- (2) Bevezette a **nemesfémforgalmi monopóliumot**
 - megtiltotta, hogy a nemesfémérceket külföldre szállítsák
 - az aranyat, ezüstöt be kellett szolgáltatni az udbarnakbizonyos áron (feleannyi pénzt kaptak érte, mint amennyit ért)
 - (3) Firenzei mintára új, **értékálló aranypénzt** veretett (aranyforint)
 - (4) Az új pénz miatt megszűnt a kamara haszna, az így kieső bevételeket a **kapuadóval** pótolta
 - első állami adó
 - adóalapja a jobbágytelek
 - (5) A jövedelmek kezelésére létrehozta az **udvari kamarát** Nekcsei Demeter tárnokmester vezetésével
 - (6) A visegrádi királytalálkozón (1335) kibékítette a lengyel és a cseh királyt, majd **Bécset elkerülő kereskedelmi útvonal** létesítésében állapodtak meg
 - (7) Bevezette a harmincad- (Nyugat felé) és a huszadvámot (Dél és Kelet felé)

Külpolitikája

- 1330-ban meghódította a havasalföldi vajda székhelyét, Argyasudvarhelyt, de hazafelé tartva egy szorosban megtámadták, embereit megölték, ő pedig csak álruhában tudott elmenekülni (posdai csata)
- Jó viszonyra törekedett a környező uralkodócsaládokkal (a csehországi Luxemburgiakkal és a lengyel Łokietekkel), ezért feleségül vette Łokietek Erzsébetet
- Łokietek Kázmér lengyel uralkodó a visegrádi királytalálkozó után örökösévé tette Lajost (Károly Róbert fiát)
- Károly Róbert eljegyeztette öccsét, Andrást nápolyi Johannával

3. Nagy Lajos, a lovagkirály

- Károly Róbert és Łokietek Erzsébet fia
- Uralkodását (apjával ellentétben) hódító háborúk sora jellemezte

Bosszúhadjáratai Nápoly ellen

Előzmények

- Károly Róbert öccse, András felesége a nápolyi trónörökös, Johanna volt egy szerződés értelmében
- Az Anjouk túlzott megerősödése sem a pápának, sem Johanna híveinek nem állt érdekében
- Erzsébet anyakirálynő András esélyeinek növelésére Itáliába utazott, számos templomban, szent helyen tiszteletét tette és Lajos király nagy összegű arany- és ezüstadományait kézbesítette
- A pápa az adományok hatására beleegyezett, hogy Andrást megkoronázhathják, mint Johanna férjét, de nem mint uralkodót
- A koronázási engedély hírére orgyilkosok meggyilkolták Andrást 1345-ben (véltetően Johanna tudtával)

Első nápolyi hadjárat

- Lajos 1347-ben megindult Nápolyba, könnyű sikert aratott
- Veresége után Johanna elmenekült, a Nápolyi királyság pedig további csaták nélkül Lajos kezébe került
- Lajost a pápa nem ismerte el Nápoly királyának és eljutott az olasz városba a pestis is → így kijelölte helytartóit és indult is Magyarországra → hatalma hónapok alatt összeomlott és Johanna is visszatért

Második nápolyi hadjárat

- 1350-ben újra Nápolynak indult, ezúttal hajóval
- Partra szállása után röviden – pár magyar siker után – Johanna elmenekült Nápolyból, ezért Lajos bevette a várost, de mivel felkelés tört ki ellene a városban, a katonáit pedig nehezen tudta fizetni, belátta, hogy csak nehezen tudná fenntartani a távoli területeken gyakorolt hatalmát, ezért békét kötöttek (1352)

Hadjáratai Velence ellen

- Lajos kezdettől fogva érdeklentében állt a Velencei Köztársasággal, ami a dalmát városok kárára próbált terjeszkedni (ezek a városok inkább a Magyar Királyság pártfogását, és annak lazább fennhatóságát)
- 1345-től három hadjáratot is indított, általánosságban Lajos szárazföldön, Velence tengeren volt fölényben, ám a horvát városok önként nyitották meg kapuikat a magyarok előtt
- A hadjárat az 1358-as zárai békével zárult, amiben Velence lemondott Dalmáciáról, de kereskedő-jogai nem sérültek
- A köztársaság azonban akadályozta a dalmát kereskedelmet, ezért 1378-ban újabb háború robbant ki, amit az 1381-es torinói béke zárt le.

Lengyel perszonálunió

- 1371-ben meghalt III. Kázmér lengyel uralkodó, a trónt Lajos örökölte → létrejött a lengyel-magyar perszonálunió

- Lengyelországban a királyi hatalom gyengül, a nagybirtokosok hatalma erősödik
- Lajos nem személyesen kormányzott, anyját, Erzsébetet jelölte ki kormányzónak
- Mindennél fontosabb szempontnak tekintette lányai (Mária és Hedvig) trónutódlását, szinte minden lengyelországi lépését ennek rendelte alá
- A lengyelek nem tartották valami nagyra (különösen az "országgyesítő" Kázmér után), bár sok engedményt tett a nemességnek és hadat viselt a Német Lovagrend és Litvánia ellen

Balkán, török veszély

- A pápa felkérésére hadat viselt a szerbek (rácok) körében népszerű bogumil eredetűség elterjedése ellen, 1365-ben betört Észak-Bulgáriába és megszervezte a vidini bánágot, de pár évvel kisebb kénytelen volt kivonulni (a hittérítőket lemészárolták a helyiek)
- Az egymással való hadakozásban kimerült balkáni népeket könnyen győzte le az új hatalom, az oszmán török

Belpolitika

- A pusztító pestis és a háborúk miatt munkaerő-hiány lépett fel Magyarországon → a nagybirtokosok ezért jobb munkafeltételekkel (~az adók elengedésével) próbálták magukhoz csábítani a jobbágyokat
- Az 1351-es országgyűlésen felújították az Aranybullát:

- **Ősiség törvénye** — szabályozták az öröklési rendet (a földet nem lehet eladni / elajándékozni / elidegeníteni)
- **Kilenced törvénye** — a kilencedik tized a földesúré, a kivetése kötelező. Így egységessé tette a jobbágyság terheit.
- **“Egy és ugyanazon szabadság elve”** — az uralkodó osztály alsóbb rétegeinek (köznemesek) jogait ismerte el
- Uralkodása alatt tovább fejlődtek a Károly Róbert korában erőre kapó városok, bár számuk elmaradt a Nyugat-Európai szinttől

Utódlás

- A magyar trónt lányára, Máriára, és férjére, Luxemburgi Zsigmondra hagyta
- A lengyel trónt lányára, Hedvigre, és vőlegényére, Habsburg Vilmosra hagyta